

ตอนที่ 2
หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน
และการจัดการเรียนการสอน

โดย รศ. ดร. นิรมล ศตวุฒิ

บทที่ 7

หลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา

ในการจัดการศึกษาไม่ว่าในระดับใดก็ตาม จำเป็นต้องมีแนวทางเป็นหลักให้ผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาของทุกสถาบันได้ยึดถือปฏิบัติและหรือนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาดังกล่าวก็คือ หลักสูตร ในบางระดับการศึกษาจะมีการจัดทำหลักสูตรแม่บทสำหรับใช้เป็นแนวทางและผู้ใช้จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษา แต่ในบางระดับการศึกษาจะมีเกณฑ์กว้าง ๆ ไว้เป็นแนวทางให้แต่ละสถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรของตนเอง

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับต่าง ๆ

การพัฒนาหลักสูตรหมายความว่า การสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่โดยที่ยังไม่เคยมีหลักสูตรมาก่อน และหมายความว่า การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ตลอดจนการปรับหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่นำหลักสูตรนั้นไปใช้ด้วย ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรมิได้มีขอบเขตจำกัดในการดำเนินการอยู่เฉพาะในระดับประเทศชาติ หรือในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้ใช้หลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทุกฝ่ายสามารถที่จะพัฒนาหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในการใช้หลักสูตรนั้น ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงสามารถกระทำได้ถึง 4 ระดับ ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ หมายถึงการจัดทำหลักสูตรแม่บท อย่างที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนการสอนทั่วประเทศ โดยจัดทำเป็นเอกสารหลักสูตร ซึ่งกำหนดหลักการ จุดหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการถ่ายทอด แนวทางการประเมินผล และแนวปฏิบัติอื่น ๆ อย่างกว้าง ๆ ซึ่งผู้ใช้ในระดับต่าง ๆ จะต้องนำไป “ขยาย” และ “ปรับ” ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โรงเรียน และชั้นเรียนต่อไป

1.2 การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นทั้งด้านสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยจะต้องนำเอาจุดหมายและเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับชาติมาตีความจาก-

ธรรมให้เป็นรูปธรรม และเพิ่มเติมรายละเอียดปลีกย่อยในส่วนที่หลักสูตรระดับชาติเปิดโอกาสให้ทำเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

1.3 การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการปรับหลักสูตรในระดับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน และจัดทำในรูปของโครงการสอนหรือการวางแผนการสอนระยะยาว เพื่อเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการประเมินผล สื่อการสอน และระยะเวลาที่จะจัดการเรียนการสอน โดยวางแผนล่วงหน้าทั้งภาคเรียนหรือทั้งปีการศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน คือการที่ครูวางแผนการสอนรายคาบ ทำเป็นบันทึกเตรียมการสอนสำหรับสอนแต่ละเรื่องในแต่ละคาบ โดยอาศัยแนวทางจากแผนการสอนระยะยาวของโรงเรียน ซึ่งในการเตรียมแผนการสอนรายคาบนี้ครูจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งประเมินได้จริง กำหนดเนื้อหาสาระที่จะสอนจริงในคาบนั้น ๆ ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการประเมินผล และสื่อการสอน ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และภูมิหลังของนักเรียนในชั้นที่จะสอนด้วย

2. หลักสูตรระดับชาติสำหรับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนในประเทศไทยใช้หลักสูตรต่อไปนี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

2.1 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรทั้ง 3 ฉบับนี้มีหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรพอสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงหลักการของหลักสูตรทั้ง 3 ระดับการศึกษา

ระดับ	หลักการของหลักสูตร
ประถมศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน 2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต 3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้
มัธยมศึกษาตอนต้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง 2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ 3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ
มัธยมศึกษาตอนปลาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม 2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ 3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติ

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

ตารางที่ 2 แสดงจุดหมายของหลักสูตรทั้ง 3 ระดับการศึกษา

ระดับ	จุดหมายของหลักสูตร (คุณลักษณะที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน)
ประถมศึกษา	<p>1. พัฒนาดน</p> <p>1.1 มีความรู้พื้นฐาน : อ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ เข้าใจตนเองและธรรมชาติแวดล้อม</p> <p>1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ : รักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว</p> <p>1.3 แก้ปัญหาเป็น : วิเคราะห์ และเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล</p> <p>1.4 เสียสละ : ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ภูมิใจในความเป็นไทย</p> <p>1.5 มุ่งพัฒนา : รักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ</p> <p>2. พัฒนาอาชีพ</p> <p>มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้</p> <p>3. พัฒนาสังคม</p> <p>รู้ เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน</p>
มัธยมศึกษาตอนต้น	<p>1. พัฒนาดน</p> <p>1.1 มีความรู้พื้นฐาน : มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ ท้นต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ</p> <p>1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ : รักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน</p> <p>1.3 แก้ปัญหาเป็น : สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาเป็น</p> <p>1.4 เสียสละ : เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความ</p>

ระดับ	จุดหมายของหลักสูตร (คุณลักษณะที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน)
	<p>สุข ภูมิใจในความเป็นไทย</p> <p>1.5 มุ่งพัฒนา : มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติเพื่อความเจริญของตนเองและชุมชน</p> <p>2. พัฒนาอาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพ รักการทำงาน มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสม มีความสามารถในการจัดการและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้</p> <p>3. พัฒนาสังคม เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน เสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน</p>
มัธยมศึกษาตอนปลาย	<p>1. พัฒนาดน</p> <p>1.1 มีความรู้พื้นฐาน : มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้านและเข้าใจวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ</p> <p>1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ : เป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย</p> <p>1.3 แก้ปัญหาเป็น : วางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน</p> <p>1.4 เสียสละ : ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมอย่างเท่าเทียมกัน ภูมิใจในความเป็นไทย</p> <p>1.5 มุ่งพัฒนา : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน</p> <p>2. พัฒนาอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน เต็มใจทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการจัดการ</p> <p>3. พัฒนาสังคม เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน อนุรักษ์และเสริมสร้าง</p>

ระดับ	จุดหมายของหลักสูตร (คุณลักษณะที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน)
	ทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ
	หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดของจุดหมายของหลักสูตรในเอกสารหลักสูตรทั้ง 3 ฉบับของกระทรวงศึกษาธิการ

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างของหลักสูตรทั้ง 3 ระดับการศึกษา

ระดับ	โครงสร้างของหลักสูตร
ประถมศึกษา	<p>มี 6 ระดับชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 1-6 โครงสร้างหลักสูตรจัดเป็น 5 กลุ่มวิชา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้: ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ 2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต : กระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคมโดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี 3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย : กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี 4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ : ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ 5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ : กิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน (จัดเฉพาะชั้น ป.5-6 โดยโรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้) <p>หมายเหตุ : เวลาเรียนคาบละ 20 นาที ศึกษาเวลาเรียนแต่ละกลุ่มในเอกสารหลักสูตรทั้ง 3 ฉบับ ของกระทรวงศึกษาธิการ</p>

ระดับ	โครงสร้างของหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น	<p>มี 3 ระดับ คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โครงสร้างหลักสูตรจัดเป็น 3 กลุ่มวิชา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย (12) วิทยาศาสตร์ (9) คณิตศาสตร์ (6) สังคมศึกษา (16) พละนามัย (3) ศิลปศึกษา (3) 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ สังคมศึกษา (6) พละนามัย (6) การงาน (6) 2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 กลุ่มวิชาภาษา : ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ (เลือกเรียนได้เพียง 1 ภาษา) 2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์: วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ 2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา 2.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ : พละนามัย ศิลปศึกษา 2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ 3. กิจกรรม <ol style="list-style-type: none"> 3.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน กิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน 3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน 3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน <p>หมายเหตุ: 1 หน่วยการเรียนรู้ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน</p>
มัธยมศึกษาตอนปลาย	<p>มี 3 ระดับชั้น คือ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โครงสร้างหลักสูตรจัดเป็น 3 กลุ่มวิชา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้

ระดับ	โครงสร้างหลักสูตร
	<p>1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย (6) สังคมศึกษา (6) พละนามัย (6)</p> <p>1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ พละนามัย (3) วิทยาศาสตร์ (6) พื้นฐานวิชาอาชีพ (6)</p> <p>2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้</p> <p>2.1 กลุ่มวิชาภาษา : ภาษาไทย ภาษาดังประเทศ</p> <p>2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา (นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ จะต้องเลือกเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ตลอด 3 ปี)</p> <p>2.3 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ : พละนามัย ศิลปศึกษา</p> <p>2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์</p> <p>2.5 กลุ่มวิชาอาชีพ</p> <p>3. กิจกรรม</p> <p>3.1 กิจกรรม ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน</p> <p>3.2 กิจกรรมแนะแนวและหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และกิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน</p>

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

3. หลักสูตรระดับอุดมศึกษา

การจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาของสถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยนั้น ได้ดำเนินการตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี และหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะหลักสูตรระดับปริญญาตรี

ตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 มีสาระโดยสรุป ดังนี้

3.1 หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต ให้ใช้เวลาอย่างมากไม่เกิน 8 ปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรที่

เรียนเต็มเวลา และอย่างมากไม่เกิน 12 ปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรที่เรียนไม่เต็มเวลา

3.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย

- หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรอบรู้ มีโลกทัศน์กว้างไกล เข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ คิดอย่างมีเหตุผล ใช้ภาษาติดต่อสื่อสารได้ดี สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ นำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้ดี

- หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพ และวิชาชีพ ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้

ถ้าจัดเป็นวิชาเอกและวิชาโท วิชาเอกต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต วิชาโท ต้องไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต

- หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

3.3 การคิดหน่วยกิต

- วิชาภาคทฤษฎี 1 หน่วยกิต ใช้เวลาบรรยาย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อภาคการศึกษา และรวมแล้วไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

- วิชาภาคปฏิบัติ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อภาคการศึกษา และรวมแล้วตั้งแต่ 30-45 ชั่วโมง

- การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม 1 หน่วยกิต ใช้เวลาฝึก 3-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อภาคการศึกษา และรวมแล้วตั้งแต่ 45-90 ชั่วโมง

4. หลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ปัจจุบันใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและอบรมเด็กในระดับนี้ โดยมีปรัชญาในการจัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี ให้ได้รับความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจ และจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน โดยจัดประสบการณ์ตรงให้ อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสภาพแวดล้อมของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทั้งนี้อาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อไป (กรมวิชาการ,กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

สาระสำคัญของหลักสูตรแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หลักสูตรสำหรับเด็กแรกเกิด - 1 ปี หลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 1 - 3 ปี และหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ในหลักสูตร 2 ส่วนแรกคือหลักสูตรสำหรับเด็กแรกเกิด - 3 ปี เน้นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กวัยนี้

ส่วนหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี มุ่งให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย มีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตย รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สำหรับการจัดชั้นเรียนจะยึดอายุเป็นหลัก กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 - 4 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 - 5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 - 6 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 3 หรืออาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กประมาณ 1 - 3 ปีการศึกษา

แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี นั้น ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยจัดให้สอดคล้องกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่นซึ่งอาจจะเป็นกิจกรรมเสรี (เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่น มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้) กิจกรรมสร้างสรรค์ (ให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นๆ) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (พัฒนาทักษะการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกัน ผูกให้ฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล) กิจกรรมกลางแจ้ง (เล่นเครื่องเล่น กีฬา ฯลฯ) และเกมการศึกษา (เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โคมิโน ภาพตัดต่อ ฯลฯ) เน้นประสบการณ์ตรง และกิจกรรมประจำวันในแต่ละวันจะต้องครอบคลุมการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาการคิด การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

สรุป

การพัฒนาหลักสูตรทำได้ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียนและระดับชั้นเรียน ซึ่งในการดำเนินการจะพัฒนาหลักสูตรระดับชาติก่อนแล้วปรับสูตรระดับชาติไปใช้ในท้องถิ่น โรงเรียน และชั้นเรียน สำหรับหลักสูตรระดับชาติที่ใช้จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปัจจุบันมี 3 ฉบับ คือหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ส่วนในระดับก่อนประถมศึกษาใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยใช้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรของแต่ละสถาบัน

บรรณานุกรม

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงาน. ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย

และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร:ทบวงมหาวิทยาลัย, 2534.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2533.

-----หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2533.

-----หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2533.

-----หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.

-----หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

-----คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 - 6 ปี)

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

สุมิตรา คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2523.